

Minnet av en far

Christer Kihlman 1930–2021

Hur sammanfattar man en författare och en far på några korta sidor? Hur formulerar man ett liv så innehållsrikt och motsägelsefullt som Christers? Och isynnerhet, hur gör man det som dotter till en far, som när det begav sig, var ganska frånvarande? Hur gör man det utan att bli sentimental eller furiös?

Jag har ingen aning – men gör ändå ett försök.

Mina föräldrar var mycket unga när de gifte sig och fick barn i mitten av femtiotalet. Det var efterkrigstid, det var kalla krigets tid, det var tiden när den tekniska utvecklingen började ta jättekiv och ungdomen småningom började orientera sig mot opposition och revolt. Det var en dynamisk tid. Och det var Christers och Selindas tid. Det var tiden då *Se upp salige!* grodde och tog form i min fars huvud – romanen som skulle förändra hans liv och också sätta sin prägel på hela familjen under en lång tid framöver. Med den romanen inleddes den offentlighet som i så hög grad skulle komma att dominera Christers liv och därmed också vårt under de följande decennierna. Det var lite som att åka karusell, för varje ny bok som publicerades snurrade karusellen allt snabbare och vi svävade iväg, allihopa, mot oanade höjder och de djupaste dalsänkor. Däremellan, i utrymmet mellan äktenskapskrisernas svallvågor fanns en och annan lagun att vila i och hämta andan.

I lagunerna drack vi eftermiddagskaffe klockan tre på eftermiddagen. Vi lyssnade på Hasse & Tage och skrattade så vi vred oss. Vi åt sena middagar, utan alkohol. På kvällarna spelade vi Svarte Petter eller Afrikas stjärna. Ibland läste någon av föräldrarna högt ur Mary Poppins, Robinson Crusoe, Sjövarboken eller Andersens sagor. Katterna sprang

ut och in i huset på katters vis. Christer hade astma och Selinda hade migrän. Jerker och jag lyssnade och iakttog, lite som statister i deras ständigt pågående äktenskapliga drama. För det mesta rådde det ändå frid i lagunen under dessa korta uppehåll på vägen mot förlustens landskap.

Det är svårt att tala om Christer utan att tala om Selinda – med tiden blev de ju nästan ett begrepp; Christer & Selinda. Deras äktenskap var från första början, ja, stormigt är väl ett ganska lindrigt uttryck i sammanhanget. Men det mirakulösa var ju ändå att äktenskapet höll genom alla kriser och orkaner och idag tycker jag att det är just detta faktum som är värt att belysa och fästa uppmärksamhet vid. På äldre dagar, efter Selindas död, brukade Christer säga att det under ytan fanns osynliga skikt och band som höll dem samman genom alla åren. En underström av kärlek, kanske, som inte alls berördes av allt det som pågick på ytan. Det låter vackert och lite osannolikt, men samtidigt som något jag gärna vill tro på. Kärlekens kraft kanske verkligen existerar.

Om åren i Kullo i Borgå landskommun, på Rulludden i Esbo och senare i Sveins, var turbulenta intill det outhärdliga, tror jag att åren i Diktarhemmet blev, som Christer ofta påpekade, som att komma hem. Äntligen rådde åtminstone någon form av lugn och ro i deras liv och snabbt etablerade de ett socialt umgänge i Borgå som bland annat omfattade en återupptagen kär kontakt med Frankenhausers på Kullo gård – där allting så att säga fick sin början då på femtiotalet i och med att Christer och Selinda blev hyresgäster på gården. Det föreföll som om Christer äntligen kommit tillbaka till det borgerskap han var född i och där han, trots allt, trivdes bäst. För Selinda, som egentligen inte alls ville flytta till

Christer och Selinda Kihlman med fyraåriga dottern Nina vid hemmet, en stuga från 1700-talet på Kullögård (1960). Foto Sven Åsberg.

mans skulle jag beskriva som dynamisk på ett helt nytt sätt. Diktarbostaden var inte bara en hedersbostad och ett väl tilltaget och burget hem, den var också en representationsbostad och en scen både för roliga privata fester, stimulerande publika föredrag och uppsättningar av olika pjäser från många olika delar av Norden. Det var alltid fullsatt i salongen vid dessa tillfällen.

Den allra sista tiden i Christers liv präglades ändå av sorg och förluster. Selinda dog år 2007 och efter det började Christer vända sig alltmer inåt. Han jobbade visserligen på sitt stora projekt som skulle bli en översikt över 1900-talet, men det var som om gnistan falnat. Han orkade inte längre engagera sig som under sin storhetstid. Det var nästan som om skrivandet blivit honom främmande, kanske delvis för att han alldeles uppenbart gav sig i kast med

Borgå, var det annorlunda. Under hela äktenskapet var hon lojal gentemot Christer intill självutplåning, så självfallet flyttade hon med också till Borgå. Det var tungt för henne i början, isynnerhet som Christer periodvis valde att bo i Helsingfors under veckorna där han satt och skrev i en hyrd lägenhet på Högbergsgatan, medan Selinda ofta fick vara ensam i det stora huset, vilket hon nog inte hade räknat med. Men småningom antog deras liv en lugnare, stabilare rytm och de sista åren de fick tillsammans präglades, tycks det mig, av någonting som nuddar vid det vi kallar lycka.

Den sista epoken i mina föräldrars liv tillsam-

ett för honom omöjligt projekt. Kanske var det så att han redan hade sagt allt som behövde sägas under ett ändå långt och intensivt författarskap. Så kom det sig att han till slut tystnade och istället valde att dyka ner i sitt älskade bibliotek.

Han läste massor under sina tio sista år i Diktarhuset, läste och betraktade fascinerad ljusets förtrollande skiftningar i Diktarhusets mellanvåning. Det var nog en ganska ensam tid för Christer, med tid för reflektion och kanske ett eget högst personligt bokslut som han mestadels höll för sig själv. Några år efter Selindas död drabbades han av en lindrig stroke som han långsamt repade sig

från. Men småningom blev det ändå lite si och så med ätandet, det blev allt besvärligare för honom att röra sig upp och ner för trapporna i huset och själva huset blev plötsligt mycket stort och oöverskådligt. Det blev dags att flytta. Det var ett smärtsamt beslut som han fattade motvilligt men accepterande realiteterna. Under flyttningen visade det sig att Jerker var svårt sjuk i en cancer som inte längre gick att bota. Christers första tid i den nya lägenheten i Majblomman i Helsingfors präglades av denna tragedi. Jerker dog den 8 mars 2018 och på dagen tre år senare dog Christer, nästan vid samma klockslag. Det vilar något magiskt över detta, nästan som om sonen kallade på fadern, befriande honom från åldrandets börda.

Låt mig avslutningsvis citera mig själv. Christers bok *Alla mina söner* skall komma ut på det danska förlaget Apuleius Aesel i slutet av september. Jag har varit översättaren och förläggaren Viveca Tallgrens kontaktperson och hon har ställt mig några frågor angående Christer. Bland annat frågar hon: Hur skulle du beskriva din far rent personligt? Så här svarar jag:

”I min upplevelse var Christer en dubbel personlighet. För honom existerade ingenting sådant som ’både och’, för honom var det oftast ’antingen eller’ som gällde. Han var en mycket vänlig, uppmärksam och charmerande person som de allra flesta människor tyckte om. Han var älskvärd, helt enkelt. Han älskade att föra djupsinniga samtal om samhällskick och kulturer med sina vänner. Han hade också en baksida som jag tror att han sällan visade eller yppade för någon annan än sin familj. Han hade ett humör som kunde skifta från den ena sekunden till den andra. Liksom Selinda var han oerhört lyhörd för tonfall, som kunde vara antingen ’rätt’ eller ’fel’. Var tonfallet ’fel’ var ingen av dem nådig.

Min far klarade inte av berömmelse och han klarade inte av kritik. Han drack för mycket alkohol. Han lämnade oss, mig och min bror och vår mor, om och om och om igen, för längre och kortare perioder. Jag visste aldrig riktigt var jag hade honom. Jag älskade honom och jag var rädd för honom. Han var intelligent, skarpsinnig och klassiskt bildad. Han läste sagor för oss när vi var små, egna och andras. Under lugna perioder var han en omtänksam pappa. Tyvärr var de perioderna sällan långvariga. Han arbetade

mycket. Han läste massor. Han rökte. Han hade en bykpojke* av trä som han brukade snurra runt runt mellan tummen och pekfingeret, när han inte rökte, tills den slutligen blev alldeles blank och sliten. Jag har aldrig sett någon annan göra likadant och lika elegant som han. Han var oerhört pedantisk, pennorna på skrivbordet låg i raka rader, tofflorna stod alltid exakt bredvid varandra på exakt samma ställe invid sängen, tavlorna fick aldrig hänga snett och hans bibliotek var arrangerat enligt genre och i alfabetisk ordning enligt författarens släktnamn. Han var en rebell som gillade att leva borgerligt. Han var känslig och ömsint och rasande. Han var också en väldigt osäker människa som ofta tvivlade på sig själv. Som författare var han målmedveten och modig, samtidigt som han hela vägen i livet verkade liksom rädlös i sin tillvaro.

Och, även om jag kanske är jävig, skulle jag vilja tillägga att han var en rasande fin författare. Jag hoppas och tror att hans produktion aldrig skall åldras.”

NINA KIHLMAN

Förutom *Se upp Salige!* (1960) gav Christer Kihlman ut romanerna *Den blå modern* (1963), *Madeleine* (1965), *Dyre prins* (1975) och *Gerdt Bladhs undergång* (1987). Han var pionjär i nordisk samtidslitteratur för det självutlämnande greppet i essäboken *Människan som skalv* (1971) och följde upp med de autofiktiva verken *Alla mina söner* (1980), *Livsdrömmen rena* (1982) och *På drift i förlustens landskap* (1983). Kihlman publicerade också artikelsamlingen *Inblandningar, utmaningar* (1969), tre diktsamlingar, sex teaterpjäser, två hörspel samt monologen *Svaret är nej!* (1999). Den sistnämnda finns tryckt i Mårten Westös intervjubok med Kihlman, *Om hopplöshetens möjligheter* (2000).
— TS

*) klädnypon (finlandssvenska)